

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****AHMET GÖDEOĞLU BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2018/28616

Karar Tarihi : 17/11/2021

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Hicabi DURSUN
Muammer TOPAL
Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Ahmet GÖDEOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mahkûmiyet kararının bir sonucu olarak hekimlik mesleğindeki hak yetkilerini kullanmasının ömür boyu yasaklanması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/10/2018 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, özel sektör bünyesinde göz hekimi olarak çalışırken finansal kiralama sözleşmesi ile edindiği tıbbi cihazların bedelini bankaya ödemediğinden bahisle

hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur. İstanbul 49. Asliye Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) açılan dava sonucunda başvurucunun hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçundan 10 ay hapis ve 80 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına hükmedilmiştir. Ayrıca Ceza Mahkemesi, başvurucu hakkındaki hapis cezasının 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesi gereğince ertelenmesine ve aynı Kanun'un 53. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinin uygulanmasına yer olmadığına karar vermiştir. Anılan karar 16/9/2013 tarihinde temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

9. Fatih Kaymakamlığı İlçe Sağlık Müdürlüğü (Sağlık Müdürlüğü) 31/5/2016 tarihli kararı ile başvurucunun hapis cezasına mahkûm olması nedeniyle çalışma belgesinin iptaline karar vermiştir.

10. Bunun üzerine başvurucu, İstanbul 7. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) Sağlık Müdürlüğü aleyhine dava açarak anılan idari işlemin iptalini talep etmiştir. Mahkeme, 25/4/2017 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucu hakkındaki ceza hükmünde 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinin uygulanmasına yer olmadığına karar verildiği belirtilerek Sağlık Müdürlüğü'nün çalışma belgesinin iptaline ilişkin işleminin hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir.

11. Sağlık Müdürlüğü bu karara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 8. İdare Dava Dairesi (Daire) tarafından yapılan inceleme sonucunda 4/10/2017 tarihinde istinaf başvurusunun kabulü ile mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir. Dairenin gerekçesinde, başvurucunun çalışma belgesinin iptali işleminin 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesine değil 11/4/1928 tarihli ve 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un 28. maddesine dayandığı gösterilmiştir. Bu maddede sayılan suçlar arasında yer alan güveni kötüye kullanma suçundan bir gün dahi hapis cezası verilmiş olmasının hekimlik mesleğinin icrasına engel olacağı belirtilmiş, bu sebeple mahkeme kararının bozulmasına ve davanın reddine karar verilmiştir. Başvurucu, Daire kararını temyiz etmiş; Danıştay Onbeşinci Dairesinin 20/6/2018 tarihli kararı uyarınca oyçokluğu ile Daire kararının onanmasına karar verilmiş olup karar kesinleşmiştir.

12. Karşıoy gerekçesine göre 1219 sayılı Kanun'un 28. maddesinde "*Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile*" şeklindeki düzenlemeyle cezanın infazıyla birlikte güvenlik tedbirlerinin de sona ereceğine ilişkin kuralın aksine belirli meslek ve görevlerin icra edilmesinin süresiz olarak engellendiği ifade edilmiştir. 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesindeki düzenlemeyle güvenlik tedbirlerinin süresinin mahkûmiyet süresiyle sınırlı tutulduğu ve infazın tamamlanmasıyla birlikte güvenlik tedbirlerinin sona ereceğinin kabul edildiği vurgulanmıştır. Gerekçede bu uygulamanın ölçülülük ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek çalışma belgesinin iptali işleminin hukuka aykırı olduğuna işaret edilmiştir.

13. Nihai karar 20/9/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 4/10/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. UYAP kayıtlarının incelenmesinden başvurucunun 23/1/2021 tarihinde vefat ettiği belirlenmiştir. Bu durumda vekil tarafından yapılan başvuruda, vekâlet veren başvurucunun vefat etmesi nedeniyle vekâlet ilişkisi kendiliğinden sona ermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

15. 1219 sayılı Kanun'un 28. maddesinin ilk fıkrası şöyledir:

"Hekimlik mesleğinin icrası için; Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı beş yıl veya daha fazla süreyle ya da devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından hapis cezasına mahkûm olmamak gerekir.

..."

16. 5237 sayılı Kanun'un "Hapis cezasının ertelenmesi" kenar başlıklı 51. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(3) Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz.

(4) Denetim süresi içinde;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine,

Mahkemece karar verilebilir.

(5) Mahkeme, denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini tenin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek infaz hâkimine verir.

(6) Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir.

(7) Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklerle, hakimin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi halinde: ertelenen

cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine infaz hâkimliğince karar verilir.

(8) Denetim süresi yükünlüklere uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmis sayılır."

17. 5237 sayılı Kanun'un "Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma" kenar başlıklı 53. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin konulmuş sonucunu olarak;

...

e) Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten,

Yoksun bırakılır.

(2) Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanmaya kadar bu hakları kullanamaz.

(3) Mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlünün kendi altsoyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayyımlik yetkileri açısından yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanmaz. Mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen hükümlü hakkında birinci fıkranın (e) bendinde söz konusu edilen hak yoksunluğunun uygulanmamasına karar verilebilir.

(4) Kısa süreli hapis cezası ertelenmiş veya fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz.

..."

18. 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun "Adli sicil bilgilerinin silinmesi" kenar başlıklı 9. maddesi şöyledir:

"(1) Adli sicildeki bilgiler;

a) Cezanın veya güvenlik tedbirinin infazının tamamlanması,

b) Ceza mahkûmiyetini bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıran şikayetten vazgeçme veya etkin pişmanlık,

c) Ceza zamanasının dolması,

d) Genel af.

Halinde Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünce silinerek, arşiv kaydına alınır.

(2) Adli sicil bilgileri, ilgilinin ölümü üzerine tamamen silinir.

(3) Türk vatandaşları hakkında yabancı mahkemelerce verilmiş olup 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (f) bendine göre adli sicile kaydedilen hürriyeti bağlayıcı cezaya

mahkûmiyet hükümleri, kesinleştiği tarihten itibaren mahkûmiyet kararında belirtilen sürenin geçmesiyle, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünce adli sicil kayıtlarından çıkartılarak arşiv kaydına alınır. Adli para cezasına mahkûmiyet hükümleri ile cezanın ertelenmesine ilişkin hükümler, adli sicil kaydına alınmadan doğrudan arşive kaydedilir."

19. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "*Düşme kararı*" kenar başlıklı 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

- a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi.*
- b) Başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması.*
- c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.*

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir hâşka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kulan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kaldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

B. Uluslararası Hukuk

20. bkz. *Özlem Kenan*, B. No: 2018/25808, 7/4/2021, §§ 23-33.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 17/11/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun Ölümü Nedeniyle İncelemeye Devam Edilip Edilmeyeceğine İlişkin Ön Mesele

22. Anayasa Mahkemesi *Aşya Oktay ve diğ.leri* (B. No: 2014/3549, 22/3/2017) kararından sonraki dönemde, bireysel başvuru devam ederken başvurunun ölmesi durumunda ölüm tarihinden sonra makul bir süre içinde kendiliğinden Anayasa Mahkemesine başvurarak başvuruya devam etmek istediğini bildiren mirasçıların -menfaatlerinin bulunup bulunmadığını da gözeterek- başvurularını incelemiştir. Söz konusu makul süre, Anayasa Mahkemesinin *T.G.* (B. No: 2017/21163, 9/1/2019) kararında -haklı mazeretler saklı kalmak kaydıyla- ölüm tarihinden itibaren dört ay olarak tespit edilmiştir (*T.G.*, § 20). Somut olayda 23/1/2021 tarihinde vefat eden başvurunun mirasçılarının karar tarihine kadar geçen sürede başvuruya devam etmek istediklerine ilişkin taleplerini Anayasa Mahkemesine iletmedikleri görülmüştür. Bu durumda başvuruya devam etme talebinin dört aylık süre içinde yapılmadığı açıktır.

23. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasında sayılan hâllerde başvurunun düşmesine karar verilebilirse de anılan maddenin (2) numaralı fıkrası

gereği Anayasa'nın uygulanması, yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebilecektir (bkz. § 19). Ancak somut başvuruya benzer şikâyetlerin Anayasa Mahkemesince daha önce karara bağlanması ve bu kararlarda ilgili Anayasa hükümlerinin uygulanıp yorumlanması, temel hak ve özgürlüğün kapsam ve sınırlarının belirlenmiş olması hâlinde başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan bir durum kalmayacaktır (*T.G.*, § 22; *İrfan Gerçek (2)*, B. No: 2018/21744, 27/11/2021, § 23; *Ahmet Kaval*, B. No: 2018/5066, 7/4/2021, § 26; *Kemal Yüzbaşı*, B. No: 2018/27081, 26/5/2021, § 36). Son olarak benzer konuda incelenecek başka başvuruların olması veya başvurunun düşme kararı verilmeyip de incelenmesi hâlinde ilk bakışta (*prima facie*) kabul edilebilirlik kriterleri yönünden sorun olması nedeniyle esasın incelenmesinin mümkün olmadığı durumlarda da başvurunun incelenmesine devam etmek gerekli olmayabilecektir (*Mehmet Girasun ve Ömer Elçi* [GK], B. No: 2015/15266, 17/6/2021, § 45).

24. Eldeki başvuru ceza mahkûmiyetinin sonucu olarak bir meslek veya sanatın icrasını kapsam ve süre ile sınırlamaksızın yasaklayan uygulamaların özel hayata saygı hakkına yönelik etkisinin ve sınırlarının belirlenmesi hususunda önem arz etmektedir. Zira Anayasa Mahkemesi sürekli bir yasaklamayı içeren benzer bir konuya ilişkin başvuruyu daha önce karara bağlamamıştır. Dolayısıyla ceza mahkûmiyetinin sonucu olarak bir meslek veya sanatın icrasını sürekli şekilde yasaklanması bağlamında özel hayata saygı hakkının kapsam ve sınırı henüz belirlenmemiştir. Bu nedenlerle başvurunun incelenmesini devam ettirmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerin bulunduğu değerlendirilerek başvurunun incelenmesine devam edilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, özel bir klinikte göz hekimi olarak çalıştığı sırada hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiğini ve hapis cezasının ertelendiğini ifade etmiştir. Anılan hapis cezasının kesinleşmesi üzerine Sağlık Müdürlüğü tarafından çalışma izin belgesinin süresiz olarak iptal edildiğini ve yirmi yıllık mesleğini yapamadığını belirtmiştir. Eşi ve beş çocuğunun geçimini hekimlik mesleği ile sağladığını, iptal işlemi sonucunda maddi zorluklar yaşadığını, çevresi nezdinde itibarının da zedelendiğini ifade ederek çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

27. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı bir irtibatının olduğu ve meslek hayatına yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınmaz. Bununla birlikte öncelikle mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat kapsamında görülmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyumsuzlukların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında belirlenen ölçütlerin dikkate alınması gerekir (*C.A. (3)* [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 88).

28. Anayasa Mahkemesi C.A. (3) kararında, özel hayata ilişkin hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda *özel hayata saygı hakkının* uygulanabilir olduğuna ve özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (C.A. (3), §§ 90-96).

29. Anılan kararda belirtilen ilkeler gözetilerek somut olay değerlendirildiğinde başvuruçunun temel iddialarının göz bekimliğine ilişkin hak ve yetkilerini kullanmasının süresiz olarak yasaklanmasının sonucu olarak ailesinin geçimini sağlayamayacağına ve itibarının zedeleneceğine yönelik olduğu görülmüştür. Buradan hareketle başvuruçunun çalışma belgesinin iptaline ilişkin işlemin bu kişinin maddi durumu ile toplum nezdindeki itibarı üzerinde olumsuz sonuçlar doğmasına yol açacağı, dolayısıyla anılan etkinin özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıtacağı sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklandığı üzere mevcut başvuruda, mesleki hayata yönelik sınırlamanın başvuruçunun *özel hayatına* ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı söylenebilir. Bu durum gözetildiğinde somut başvurunun sonuca dayalı olarak *özel hayata saygı hakkı* kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu anlaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Özlem Kenan*, § 43).

31. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak 20. maddesi şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

33. Hekim olan başvuruçunun hakkında süresiz olarak mesleğinden kaynaklı hak ve yetkilerini kullanmasının yasaklanmasına ilişkin olarak tesis edilen idari işlem ve bu işleme karşı açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

34. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

35. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülmeye, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (*Halil Berk*, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; *Süveyda Yarkin*, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; *Şennur Acar*, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; *R.G. [GK]*, B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

(1) Kanunilik

36. Başvurucu hakkında uygulanan çalışma belgesinin iptaline ilişkin kararı hukuka uygun bulan Daire kararının 1219 sayılı Kanun'un 28. maddesine dayandığı görülmüştür. Bu bağlamda, somut olayda başvurunun özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu, yargısal kararların yeterli bir hukuki temele sahip olduğu anlaşılmaktadır.

(2) Meşru Amaç

37. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını, ilgili hak ve özgürlüğe ilişkin Anayasa maddesinde gösterilen özel sınırlandırma sebeplerinin bulunmasına bağlı kılmıştır. Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrası yönünden ise özel sınırlama nedeni düzenlenmemiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, birtakım sınırlama sebeplerine yer verilmiş olmakla beraber bu sebepler sadece arama ve elkoyma tedbirlerine yöneliktir. Dolayısıyla bu sebeplerin özel hayata saygı hakkının tüm boyutları yönünden uygulanması mümkün görünmemektedir (AYM, E.2012/100, K.2013/84, 4/7/2013; *Ahmet Çilgin*, B. No: 2014/18849, 11/1/2017, § 40).

38. Anayasa'nın 20. maddesinde özel hayata saygı hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte söz konusu hakkın hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Anayasa'nın 12. maddesinde düzenlendiği üzere temel hak ve hürriyetler kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder. Bu bağlamda özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olan hakların dahi hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Ayrıca Anayasa'nın diğer maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak da bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilmektedir. Buna göre Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015; E.2016/37, K.2016/135, 14/7/2016, § 9; E.2013/130, K.2014/18, 29/1/2014; *Ahmet Çilgin*, § 39). Bir başka deyişle temel hak ve özgürlüklerin kapsamının objektif uygulama alanının her bir norm yönünden bağımsız olarak değil Anayasa'nın bütünü içindeki anlama göre belirlenmesi gerekir (AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/1/2017, § 12).

39. Anayasa'nın 5. maddesinde ise "*Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasisi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi*

varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır." denilmektedir. Buna göre kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak devletin temel amaç ve görevlerindedir (Ö.N.M., B. No: 2014/14751, 15/2/2017, § 71). Kişinin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamanın ön koşulu milli güvenliğin ve kamu düzeninin tesisidir. Milli güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanmadığı bir ortamda hak ve özgürlüklerden gereği gibi yararlanılması, kişinin özel hayatına saygı gösterilmesi mümkün değildir. Bu kapsamda devletin hak ve özgürlükleri koruma ödevinin yanında milli güvenliği ve kamu düzenini sağlama görevi de bulunmaktadır (Ö.N.M., § 72).

40. Kamu hizmeti niteliğindeki hekimlik mesleğinin sağlık hizmeti içindeki rolü ve önemi gözetildiğinde güvenlik tedbiri olarak mesleğin icrasına getirilen sınırlandırmanın amacının kamu hizmetinin devamlılığını sağlamak, mesleğin itibarını ve bu hizmetlerden yararlananları korumak olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin sınırlamada kamu düzeninin korunmasının, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının hakkın doğasından kaynaklanan bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilebileceği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda somut olay özelinde başvuruçunun özel hayatına saygı hakkına yönelen müdahalenin söz konusu sınırlama nedenlerine dayandığı ve bu suretle meşru amaç unsurunu taşıdığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Özlem Kenan*, § 52).

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere Uygunluk ve Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

41. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklere uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açık ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvuruçunun araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde *demokratik toplum düzeninin gereklere aykırı olmama* ve *ölçülülük ilkesine aykırı olmama* biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünü parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (*Ferhat Üstündağ*, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

42. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvuruçulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (*Ferhat Üstündağ*, § 46).

43. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvuruçunun sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklediğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (*Ferhat Üstündağ*, § 48).

44. Buna göre özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

45. Somut olayda, başvuruçunun çalışma izninin süresiz olarak iptaline ilişkin uygulamanın bireysel başvuruya konu edildiği görülmektedir. Daire ve Danıştay kararlarının hukuki dayanağının 1219 sayılı Kanun'un 28. maddesi olduğu, anılan maddede hekimlik mesleğinin icrası için güveni kötüye kullanma suçu da dâhil olmak üzere bir kısım suçtan hapis cezasına mahkûm edilmemek gerektiği düzenlenmiştir.

46. Hekimlik mesleğinin, yer ve zaman sınırlaması olmaksızın toplum yararına hizmet etmeyi gerektiren, insan yaşamının korunmasını amaç edinen bir nitelik taşıması itibarıyla hekimlerin tabi olması gereken kanuni ve etik sınırların diğer pek çok meslekten daha ayrıntılı ve katı şekilde düzenlenmiş olması olağan kabul edilmelidir.

47. Nitekim somut olayda çalışma belgesinin iptaline ilişkin işleme dayanak teşkil eden 1219 sayılı Kanun'da hekimlik mesleğinin hangi koşullar altında icra edileceği ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Bu Kanun'un 28. maddesinde hekimlik mesleğinin icrası için sınırlı sayıda yer verilen bir kısım suçtan mahkûm olmama koşulunun getirildiği görülmektedir. Bu maddede sayılan suçların toplumsal reflekse konu olan, toplumun büyük çoğunluğu tarafından kınanan suçlar olduğu düşünülebilir.

48. Bununla birlikte demokratik toplum düzeninin gerekleri kavramı öncelikle ilgili hak yönünden getirilen sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir niteliğinde olmasını, başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak kendisini göstermesini ifade etmektedir.

49. Somut olayda Daire, güveni kötüye kullanma suçundan bir gün dahi hapis cezası verilmiş olmasının hekimlik mesleğinin icrasına engel olacağı gerekçesiyle davanın reddine hükmetmiştir. Söz konusu kararda 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesine göre cezanın ertelendiği hususunun ve cezanın infazıyla birlikte güvenlik tedbirlerinin de sona ereceğine ilişkin kuralın gözardı edildiği, özel sektör-kamu sektörü ayrımına ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadığı ve tedbirin son çare olması ilkesinin gözönünde bulundurulmadığı görülmektedir.

50. Derece mahkemelerince ortaya konulan gerekçenin müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı konusunda ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli gerekçeleri içermediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla somut olaydaki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşulunu sağladığı söylenemeyecektir.

51. Öte yandan müdahalenin ölçülü olup olmadığı da ortaya konulmalıdır. Buradan hareketle kamu yararı bağlamında hekimlik mesleğine ilişkin statü ve itibarın korunmasına dair tedbirler sonucunda başvuruçuya yüklenen külfet ile başvuruçunun hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Somut olayda başvuruçunun hakkındaki yaptırımın belirli bir yer ve süre sınırı olmaksızın uygulanacağı, yaptırımın sonucu olarak başvuruçunun yalnızca kamu sektöründe değil özel sektör bünyesinde de bir daha hekimlik mesleğini yapamayacağı anlaşılmaktadır. Kanun koyucunun kamuda çalışmaya dair aradığı

özelliklerin -kamuya girme mutlak bir hak olmadığından- özel sektörde mesleğin icrasına ilişkin şartlara göre daha katı olması olağan kabul edilebilir. Ancak kişinin özel sektörde mesleğini icra etmesinin yasaklanması sonucunda bu kişinin katlanması gereken külfetin ağırlığı ile bu yaptırımdan beklenen genel yarar arasında adil bir dengenin kurulmadığı, dolayısıyla başvurunun özel hayatına yapılan müdahalenin orantısız olduğu sonucuna varılmıştır.

52. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı ve ölçülülük koşulunu sağlamadığı anlaşıldığından başvurunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

53. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

54. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini ve yargılamanın yenilenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

55. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

56. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

57. İncelenen başvuruda idarenin uygulaması ile Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği ve bu ihlalin sonuçlarının derece mahkemelerince yeniden yargılama yapılması suretiyle giderilebileceği anlaşılmış ise

de başvuruçunun vefatı dolayısıyla yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı belirlendiğinden ihlalin tespiti ile yetinilmesi gerekmiştir.

58. İhlal sonucuna ulaşılmakla birlikte yasal mirasçılar tarafından başvurunun takip edilmediği görüldüğünden somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak yargılama giderinin başvuruçusu üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle:

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,**

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE,**

C. Yargılama giderinin başvuruçusu üzerinde **BIRAKILMASINA,**

D. Kararın bir örneğinin bilgi edinilmesi için Sağlık Bakanlığı ile İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 8. İdare Dava Dairesine (E.2017/1530, K.2017/1542) ve Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 17/11/2021 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.